

Sprogstrategien: Arbejdsgruppens anbefalinger

Nedenstående anbefalinger er resultatet af arbejdsgruppens drøftelser og det arbejde som gruppen har udført i efteråret 2016. Anbefalingerne ser udfordringer og løsninger i et helhedsperspektiv, der går på tværs af sprogundervisningen i folkeskolen, i ungdomsuddannelserne og i de videregående uddannelser.

Bedre sammenhæng i undervisning mellem grundskole og ungdomsuddannelser

1. Fokus på faglig progression og et ensartet sprogsyn

Der er generelt store forskelle på elevernes forudsætninger i sprogundervisningen, hvilket gør det vanskeligt at udfordre og støtte alle tilstrækkeligt i at lære sprog. Samtidig oplever mange særligt sprogundervisningen i andet fremmedsprog i gymnasiet som en svær overgang, hvor en større vægt på grammatik og sprogrigtighed er en pludselig og vanskelig omstilling. Der er behov for et mere ensartet sprogsyn og en tydeligere faglig progression mellem grundskole og ungdomsuddannelserne.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 1.1. At der skabes øget overensstemmelse mellem det forventede sprogfærdighedsniveau i Fælles Mål og i prøverne i grundskolen, og at ministeriet understøtter en fælles opfattelse af kravene til grundskoleelever på tværs af grundskole og ungdomsuddannelser.
- 1.2. At faglige mål og delmål på langs af uddannelsesniveauerne gennemgås og formidles i overensstemmelse med niveauangivelserne i den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog (CEFR) for dermed at sikre klarhed og sammenhæng på tværs af uddannelserne og sprogfagene.
- 1.3. At der i faglige mål sættes større fokus på at udvikle elevernes kombinerede færdigheder. Det skal ske ved i højere grad at integrere kultur, sproglig viden og kommunikative, herunder også de skriftlige kompetencer, og ved at disse færdigheder også fastholdes og indgår i den helhedsorienterede undervisning på erhvervsuddannelsesområdet.

- 1.4. At fremmedsprogundervisningen i langt højere grad kan inddrage viden om sprog fra dansk- og engelskundervisningen. I gymnasiet kan tværgående sprogforståelse fx opbygges gennem fælles forløb i 2. og 3.g, som opfølgning på almen sprogforståelse.
- 1.5. At ungdomsuddannelsesinstitutionerne arbejder mere målrettet med differentiering i sprogfagene. Det handler om, at den enkelte elev får bedre indsigt i egne sproglige ressourcer, styrker og mest hensigtsmæssige sproglæringsstrategier.
- 1.6. At indsatsen for fagligt udfordrede elever i fremmedsprogsundervisning i grundskolen styrkes.
- 1.7. At ministeriet skal gennemføre forsøg med bundne mundtlige afgangsprøver i fremmedsprogfagene i grundskolen med henblik på en eventuel lovændring, der kan gøre ekstra prøver mulige.

2. Et nationalt løft af sproguddannelserne gennem forpligtende samarbejde

Der mangler systematisk samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne om sprogfagene. Konsekvensen er et tab af viden om elevernes sproglige færdigheder i overgangen til ungdomsuddannelserne og videre i uddannelsessystemet, og ikke tilstrækkelig gensidig viden blandt sproglærerne om sprogundervisningen på langs af uddannelsesniveauerne.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 2.1. Der skal etableres et samarbejdsforum om sproguddannelse og sprogundervisning i form af et center, som er tæt knyttet til sproguddannelserne i de store universitetsmiljøer, og som kan tilgodese og understøtte regional udvikling. Centret skal være opsøgende udadvendt og understøtte et helhedssyn på sprogundervisning fra skolestart til kandidat i hele landet. Den nye enhed skal skabe et tæt samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne og de besluttende myndigheder i en fælles bestræbelse på at skabe et nationalt løft af sproguddannelserne. Det omfatter løsningen af en række konkrete opgaver, heriblandt:
 - formidle resultater fra forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejde inden for fremmedsprogområdet, herunder inddragelsen af digitale læremidler i sprogundervisningen,

- kvalitetsudvikle fagdidaktik i samarbejde med skoleledere, rektorer og de videregående uddannelsesinstitutioner, der uddanner sproglærere,
- udvikle didaktik og uddannelsesforløb indenfor sprog, der understøtter et højt læringsudbytte, herunder udvikling af undervisnings- og eksamensformer,
- formidle og udvikle viden om inddragelsen af tosprogedes særlige ressourcer i sprogundervisningen,
- udarbejde vejledningsmateriale for sprogvvalg og job- og karrieremuligheder som sprog- og kulturkompetencer åbner for,
- i samarbejde med grundskole, ungdomsuddannelser, professionshøjskoler og universiteter at udvikle og gennemføre efteruddannelsesforløb for sproglærere, fx i form af fælles forløb på tværs af uddannelsesniveauer,
- yde bistand og vejledning til institutioner og organisationer, der organiserer sprogcamp, formidle kontakter i målsprogslandene i forhold til udveksling, sprogrejser, sprog dage, DM i sprog, og bidrage til udviklingen af talentprogrammer og lignende initiativer,
- inddrage andre interessenter, som fx Goethe Institut, Institut Français, Confucius Institut og andre internationale centre, som fx det norske center for fremmedsprog, European Centre for Modern Languages (ECML), udenlandske ambassader og kultur- og sproginstitutioner og i det internationale netværk for sprogcentre, INNLC,
- varetage funktionen som ECML kontaktpunkt i Danmark,

2.2. At kommunerne pålægges at fastlægge en lokal sprogstrategi med angivelse af, hvordan der arbejdes med sprog i grundskolerne, herunder hvordan der sikres et kommunalt udbud af tysk, fransk og på sigt spansk. På ungdomsuddannelserne pålægges den enkelte institution at udarbejde en lokal strategi. Den lokale og kommunale sprogstrategi skal sikre en samlet indsats for sprogfagene på tværs af institutionerne og bør indeholde langsigtede mål for institutionernes udbud af sprogfag, samt mål for hvordan der sikres samarbejde, udvikling og vedligeholdelse af sproglærerkompetencer.

2.3. At undervisere og ledere i grundskoler og ungdomsuddannelser lokalt og regionalt indgår i samarbejder for at fremme fælles initiativer, lokal progression og samarbejde på tværs af uddannelsesinstitutioner.

3. Faglig og didaktisk opdatering af sproguddannelserne, samt efteruddannelse

Der knytter sig en række forskelligartede udfordringer til uddannelsen af sproglærere. Samlet set har universiteternes og professionshøjskolernes sproguddannelser behov for styrket faglig og didaktisk udvikling. De studerende på universiteternes sproguddannelser har fokus på indhold inden for sprog-, kultur- og litteraturforskning, men ikke i tilstrækkelig grad på de udfordringer kandidaterne møder i sprogundervisningen i gymnasiet. Tilrettelæggelsen af læreruddannelsen giver mange steder ikke tilstrækkelig mulighed for at udvikle på de studerendes egne sproglige færdigheder. Lærerne i grundskolen efterspørger samtidig bedre mulighed for fagfaglig efteruddannelse og didaktisk opdatering inden for fremmedsprogene.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 3.1. At skolerne forpligtes til at sikre didaktisk opkvalificering af alle sproglærerne. Herunder fælles efteruddannelse af sprogundervisere på tværs af uddannelsestrin, fx uddannelsen af særlige fremmedsprogsvejledere, som kan styrke sammenhængen mellem uddannelserne.
- 3.2. At de 40 ECTS, lærerstuderende på professionshøjskolerne skal have for at indstille sig til kompetencemålsprøven, alene skal ligge i det pågældende sprogfag.
- 3.3. At det gymnasiale pædagogikum opdateres, så indsatsen med at inddrage fremmedsprog og fremmedsprogskompetencer i andre fag indgår i uddannelsen. Undervisningsministeriet skal tilsvarende understøtte den faglige og didaktiske efteruddannelse i erhvervsuddannelserne og i de gymnasiale uddannelser med målrettede kurser i sprogfagsdidaktik.
- 3.4. At mulighed for merit i sproguddannelserne for udlandsophold i målsprogsområdet udnyttes bedre, fx ved at sproguddannelserne udvikler særlige forløb, hvor udveksling eller udlandsophold er integreret.

Øget interesse og motivation for at tale og vælge sprog

4. Sprog som nøglen til uddannelse og karriere

Der er *ikke* en udbredt forståelse af, at sprog er nøglen til verden – tværtimod opleves fremmedsprog (udover engelsk) som vanskelige og ikke særligt nødvendige at lære. Der er ikke prestige i at være dygtig og satse på sprog, og elever, lærere og forældre mangler viden om sprogfagernes betydning for studie- og karrieremuligheder.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 4.1. At de gymnasiale læreplaners vejledninger indeholder eksempler på, hvordan introduktionen til de sproglige studieretninger kan ske i grundforløbet, og hvordan sprogfagernes kan inddrages i studie- og karrierevalg. Eksemplerne skal gøre eleverne bekendte med at sprog og mestring af flere sprog er en væsentlig studie- og tillægskompetence indenfor mange uddannelser og erhverv.
- 4.2. At der i udskolingen, erhvervsuddannelserne og det gymnasiale grundforløb sættes øget fokus på elevernes sprogvalg, og på sammenhængen mellem sprogvalg og uddannelses- og karriereønsker, og at eleverne får viden og erfaringer med mulighederne ved at kunne sprog. Der skal etableres et samarbejde på skolerne mellem sprogfagslærerne og vejledere. Skolernes ledelse er ansvarlig for, at der i samarbejde med fx UU-centre og Studievalg vejledes grundigt og koordineret om sprogvalg, samt at lærerne også har viden om hvilke job- og karrieremuligheder sprog åbner for.
- 4.3. At de sproglige studieretninger i gymnasiet, i lighed med den naturvidenskabelige satsning, markedsføres aktivt og målrettet over for folkeskoleelever i de ældste klasser. Gymnasiernes ledelser er ansvarlige for denne øgede indsats.
- 4.4. At Undervisningsministeriet støtter institutioners ønsker om at udbyde studieretninger, som kombinerer sprog og naturvidenskabelige fag på højt niveau.
- 4.5. At personer for hvem særlige sprogkompetencer eller en bestemt sproguddannelse har haft betydning for deres karriere i erhvervslivet, inddrages på karriere- og vejledningsdage i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne.
- 4.6. At der følges op på de tiltag, der allerede er iværksat i grundskolen for at sikre, at elevernes motivation fastholdes fx ved at udvikle aldersadækvate, motiverende

undervisningsmaterialer og forløb, hvor disse savnes. Det er ligeledes vigtigt at udbrede kendskabet til allerede eksisterende materialer.

5. Indlejring af fremmedsprog i undervisningen i andre fag

Undervisning i fremmedsprog er ofte isoleret fra den øvrige undervisning. Konsekvensen er, at sprogenes anvendelse og relevans ikke er tydelig for eleverne. Inddragelsen af sprog i andre fag har et stort potentiale for at højne betydning og relevans af sprog og generelle sprogkundskaber.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 5.1. At der stilles krav om at alle uddannelser inddrager tekster på flere fremmedsprog, så lærere på forskellige niveauer kan arbejde med fremmedsprogede tekster i undervisningen, Undervisningsministeriet skal gennem eksempler inspirere til faglige forløb, hvor undervisning med inddragelse af tekster og andet materiale på fremmedsprog vurderes at kunne styrke den faglige læring.
- 5.2. At fremmedsprogene skal spille en større rolle i undervisningen i andre fag, særligt på ungdomsuddannelserne. Det skal fx ske ved at gøre det muligt i relevante fag at undervise ikke alene på engelsk, men også på tysk eller fransk uden dispensationsansøgning.

6. Autentisk sprogoplevelse gennem global satsning

Sprogundervisning styrkes gennem en tæt kontakt med verden uden for klasseværelset og ved at undervisningen indgår i autentiske sammenhænge. Der er behov for et mere systematisk samarbejde mellem skoler og på tværs af skoleformer, som skaber rammer for, at elever der lærer sprog kan møde andre elever og anvende deres fremmedsprog i nye sammenhænge. Mange skoler har særlige globale satsninger og fokus på at udvikle elevernes globale kompetencer, uden at skolen medtænker en særlig indsats for fremmedsprogsundervisningen. Hvis eleverne skal opnå fuldt udbytte af en skoles globale satsning, forudsætter det også en satsning på flere fremmedsprog end engelsk.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 6.1. At skoler med en global satsning sikrer særlige rammer for elevernes fremmedsprogsindlæring gennem fx:

- at der etableres sprogcampus i alle fremmedsprog i både folkeskole og på ungdomsuddannelserne og på tværs af skoleformerne,
- at sprogrejser, udveksling med partnerskoler og webbaseret samarbejde opprioriteres i sprogundervisningen i både folkeskolen og på ungdomsuddannelserne,
- at viden om mulighederne i PIU ordningerne for erhvervsuddannelserne indtænkes i en øget satsning på udveksling, og at der for erhvervsuddannelserne sikres gode muligheder for mobilitet i grænseregionerne i forbindelse med praktikpladssøgning.

6.2. At der i lighed med danske science gymnasier etableres en forening af danske sproggymsier, som kan indgå et strategisk samarbejde om fx at opnå støtte til blandt andet sprogcampus og sprogrejser.

7. Understøttelse af de skandinaviske sprog i uddannelserne

Der er en nedgang i elevernes kendskab til de nordiske nabosprog. Sproglige kompetencer inden for de skandinaviske sprog, særligt svensk og norsk, er vigtige i forhold til at forstå landenes fælles kulturelle baggrund og styrke landenes relationer inden for handel og erhverv. Hertil kommer at norsk og svensk udgør en særlig mulighed for, at eleverne tidligt kan få en oplevelse af nemt at kunne tilegne sig sprogkundskaber på et fremmedsprog. De nordiske sprog er styrket med folkeskolereformen, som betyder, at eleverne allerede fra 1. klasse introduceres til svensk og norsk i danskundervisningen. Sprogene opfattes dog ikke som centrale, og lærerne føler sig ikke i tilstrækkelig grad klædt på til at undervise i sprogene.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 7.1.** At eleverne tidligt introduceres til norsk og svensk, for at de får en oplevelse af at forstå og kunne gøre sig forståelig på et andet sprog. Oplevelsen af tidligt at beherske flere sprog skal tjene som en succesoplevelse, som motiverer eleverne til at lære flere sprog.
- 7.2.** At der i danskundervisningen arbejdes målrettet med at forstå og at gøre sig forståelig på nabosprogene. Indsatserne for at styrke nabosprogsundervisningen i grundskolen skal udvikles, og de faglige mål i dansk i gymnasiet skal tydeligt bygge videre på de nabosprogskundskaber eleverne opnår i grundskolen.

8. Øgede krav til sprogkompetencer i de videregående uddannelser

Sprog indgår ofte ikke i de specifikke adgangskrav til videregående uddannelser, og blandt andet derfor vælger eleverne ikke i høj nok grad sprog i gymnasiet. Der er derfor behov for at sætte fokus på anvendelsen af sprogkompetencer i de videregående uddannelser generelt og særligt på andre sprog end engelsk.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 8.1. At der i højere grad bygges videre på faglige mål for sprog i gymnasiet ved fastlæggelse af sproguddannelsernes studieordninger, og at der ved optaget til sprogfagene på de videregående uddannelser fastsættes krav om niveau og karakterer i sprogfagene i gymnasiet, herunder i dansk.
- 8.2. At universiteterne opfordres til at tænke sprog ind som et element i alle uddannelser, fx som ECTS-belagte kurser, udlandsophold, pensum på fremmedsprog eller lignende.
- 8.3. At alle videregående uddannelser tydeliggør, hvilke sproglige forudsætninger i dansk og fremmedsprog, der er nødvendige for at gennemføre uddannelsen.

9. Fokus på sprog som videreuddannelses- og karrierekompetencer

Fremmedsprog (udover engelsk) fremstår i et videreuddannelses- og karriereperspektiv ikke som en central kompetence. Der mangler en tidlig betoning af, at sprog er en væsentlig kompetence, som bidrager til at opnå et højt fagligt niveau inden for mange uddannelser og erhverv, og derfor udgør en væsentlig tillægskompetence i mange erhverv, fx arbejde som ingeniør både på et dansk og på et internationalt arbejdsmarked.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 9.1. At der i vejledning om valg af studieretning og i karrierevejledning i gymnasierne (alle gymnasieretninger og hf) gøres opmærksom på betydningen af sproglige kompetencer, hvad enten man skal være sygeplejerske, lærer, ingeniør eller gerne vil arbejde i en international virksomhed.

- 9.2. At der i alle videregående uddannelser gøres brug af de sproglige kompetencer de studerende har med sig fra grundskole og ungdomsuddannelse, så disse holdes ved lige. Tekster på engelsk, tysk, fransk og på spansk og eventuelt andre sprog, som de studerende har erhvervet sig kundskaber i, inddrages i undervisningen.

Tosprogede elever

10. Der er ingen systematisk kortlægning og anerkendelse af den sproglige ressource som tosprogede elever udgør i en undervisningssammenhæng, og der mangler generelt konkret afprøvning af og erfaring med metoder, som kan lede til øget viden om, hvordan den tosprogede kompetence kan inddrages i undervisningen.

Arbejdsgruppen anbefaler derfor:

- 10.1. At tosprogede elever får mulighed for at gå til prøve og få udstedelse af attest for deres sprogfærdigheder. Dette skal bidrage til at anerkende elevernes ressourcer og give dem lyst til dybere beskæftigelse med sprogene.
- 10.2. At Undervisningsministeriet arbejder videre med systematisk at indsamle erfaring og viden om inddragelsen af tosprogedes kompetence i undervisningen. Særligt kan der være brug for at styrke viden om, hvordan:
- der på baggrund af erfaringer gjort i blandt Norge og Sverige kan ske en systematisk kortlægning af de sproglige ressourcer på den enkelte grundskole og uddannelsesinstitution,
 - der kan igangsættes en mere systematisk afprøvning af allerede udviklede materialer i inddragelsen af tosprogedes sprogkundskaber i undervisningen, blandt andet med inspiration fra Sverige og Norge,
 - skoler og uddannelsesinstitutioner understøttes i arbejdet med sproglig udvikling for tosprogede elever, fx i form af konkrete forløb, redskaber og metoder, herunder ikke mindst i fremmedsprogsfagene.

I anbefalingerne anvendes en række begreber, som knytter sig til fagsproget i sprogmiljøerne. Blandt
--

lærere, fagfolk og elever forstås disse begreber ofte forskelligt, hvilket er medvirkende årsag til det forskellige syn på sprogundervisning ikke alene på tværs af de forskellige uddannelsesniveauer, men også på tværs af de enkelte sprogfag. Der er behov for en mere fælles forståelse af opgaven med sprogundervisning og sprogfaglighed. Nedenfor er der derfor kort defineret nogle få centrale begreber for dermed at skabe grundlag for en mere ensartet tilgang og større klarhed om begrebernes betydning.

Den sproglige dimension (af fagene):

- Den sproglige dimension handler om fokus på sprogets form set i relation til kommunikationssituationen og dens kontekst - hvem siger hvad til hvem, hvor og hvornår.
- Den sproglige dimension går på to ben: Først handler det om *helheder* i sprogets form: ytringer, dialogers opbygning, teksters struktur og genre, og om hvordan præsentationer er opbygget. Dernæst handler det om detaljen - om de enkelte ords bøjning, stavning og rækkefølge i sætningen.

Kommunikativ tilgang:

- En kommunikativ tilgang til sprogundervisning og sproglæring fokuserer på sprogets kommunikative funktioner og mål, fx i samtale, mundtlig fremstilling eller skriftligt. Der er fokus på dialogens struktur, kommunikationsstrategier, funktion og betydning i kontekst, social og kulturel kontekst. Fluency vægtes højere end korrekthed i detaljen, men der er et stigende fokus på sprogets form efterhånden som den kommunikative kompetence udvikler sig.

Kombinerede færdigheder:

- Kombinerede færdigheder henviser til sammenhængen mellem kulturviden, sproglig viden og kommunikative kompetencer i elevens samlede evne til at kommunikere et bestemt budskab til en specifik modtager i en konkret kontekst/den samlede kommunikative kompetence.

Sproglige ressourcer

- Inddragelse af sproglige ressourcer i sprogundervisning og sproglæring handler om at skabe bevidsthed om al den sproglige viden og færdighed, elever og studerende har med sig inden for andre sprog de mestrer eller kender til fra forældre, venner eller udlandsophold. Hertil kommer aktivering af selve erfaringen med at tilegne sig sprog (læringsstrategier).
- Elever og studerende motiveres til at lære sprog, når de oplever en anerkendelse af deres

sproglige ressourcer og får mulighed for bruge dem fagligt i deres skole- og uddannelsesforløb.